

Nr 53.

Ankom till riksdagens kansli den 29 maj 1937 kl. 7 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer m. m.

Genom en den 13 maj 1937 dagtecknad proposition, nr 313, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g

om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Där inom område och under tid, som Konungen äger bestämma, ombord å svenskt fartyg tjänstgörande person, som är försäkrad jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, till följd av krigsåtgärd drabbas av olycksfall i arbetet, skola, med tillämpning i övrigt av vad i nämnda lag stadgas, i fråga om sådant olycksfall följande särskilda bestämmelser gälla.

2 §.

Vid beräkning för bestämmande av sjukpenning eller livränta av årlig arbetsförtjänst skall, om arbetsförtjänsten överstiger fyratusenåttahundra kronor, det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning samt, om arbetsförtjänsten understiger tvåtusenniohundra kronor, densamma beräknas till detta belopp.

3 §.

Hel sjukpenning skall utgå med belopp, som framgår av följande tabell:

Den årliga arbetsförtjänsten		Sjukpenningens belopp	
uppgår till (kronor)	men ej till (kronor)		
2,900	3,105	5	50
3,105	3,375	6	—
3,375	3,645	6	50
3,645	3,915	7	—
3,915	4,185	7	50
4,185	4,455	8	—
4,455	4,725	8	50
4,725	—	9	—

4 §.

Har olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel, vilken förlust eller nedsättning kan antagas bliva för framtiden bestående, skall, utöver livränta, till den skadade utgivas vid förlust av arbetsförmågan, om den skadade var befälhavare, styrman eller maskinbefäl, ett belopp, motsvarande ett års lön, beräknad till tolv gånger den kontanta månadslön, som den skadade åtnjöt vid tiden för olycksfallet, dock lägst femtusen och högst niotusen kronor, och eljest ett belopp av fyratusenåttahundra kronor samt vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen.

Undergår, sedan ersättning, varom i denna paragraf sägs, blivit för den skadade genom beslut av försäkringsinrättningen bestämd, den skadades tillstånd väsentlig försämring i förhållande till vad som vid beslutets fattande antagits, må jämkning i ersättningen äga rum.

5 §.

Har olycksfallet medfört döden, skall, utöver livränta, till den avlidnes efterlevande utgivas ett belopp motsvarande det, som enligt 4 § skall utgå vid förlust av arbetsförmågan, dock med avdrag av dels begravningshjälp, som utgives jämlikt 7 § första stycket a) lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock vad som må hava utgivits jämlikt 4 §.

Med efterlevande avses i denna paragraf allenast make, barn, som äger rätt till arv efter den avlidne, och adoptivbarn jämte deras avkomlingar samt föräldrar och adoptivföräldrar. Finnes ej annan efterlevande än make, tillfaller hela det enligt första stycket utgående beloppet maken. Finnas jämte make andra efterlevande, tillfaller halva beloppet maken. Belopp, som utgår till andra efterlevande än make, fördelas dem emellan enligt de regler, som gälla för fördelning av arvfallen egendom.

6 §.

Arbetsgivare är pliktig att till den försäkringsinrättning, i vilken hos honom anställda äro försäkrade jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, erlagga det tillägg till tidigare bestämd försäkringsavgift, som må föranledas av tillämpningen av denna lag.

7 §.

Försäkring enligt denna lag må meddelas jämväl för olycksfall utom arbete, därvid föreskrifterna i 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete skola äga tillämpning.

8 §.

Bestämmelserna i denna lag avse ej personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg, och äga ej heller tillämpning i fråga om skada, som kan uppkomma därav att Sverige råkat i krig.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

2) Lag

angående ändrad lydelse av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att 35 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

35 §.

Arbetsgivare vare — — — delägares arbetare.

Har försäkring — — — till efterrättelse.

Avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten eller bolag, som i 4 § avses, dock att dels försäkringsinrättning, som nyss nämnts, må meddela försäkring enligt lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, dels ock riksförsäkringsanstalten må, enligt vad därom särskilt är stadgat, sluta avtal om livränta åt barn utom äktenskap och om livförsäkring i samband med egnahemslån samt meddela olycksfallsförsäkring för fiskare ävensom, med Konungens begivande, övertaga bestämmande och utgivande av ersättning, som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten.

Vad i — — — samma värde.

Har anstalten — — — livräntan övertagits.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda lagförslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Liksom i propositionen behandlas i detta utlåtande under särskilda rubriker först frågorna om krigsförsäkringslagstiftning samt därefter frågan om en fristående ändring av 35 § olycksfallsförsäkringslagen.

I. Lagstiftning om krigsförsäkring.

Gällande allmänna bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete återfinnas i lagen den 17 juni 1916 i detta ämne. Enligt denna lag, som trädde i kraft den 1 januari 1918, är som huvudregel envar arbetare för-

¹ Senaste lydelse se SFS 1928:135.

säkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet (1 §). Med arbetare förstås i lagen envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete (2 §). Enligt dessa bestämmelser äro således ombord å svenska fartyg tjänstgörande personer obligatoriskt försäkrade för olycksfall i arbete, oberoende av om olycksfallet förorsakats av krigsförhållanden eller icke. Den obligatoriska försäkringen gäller i riksförsäkringsanstalten; arbetsgivaren äger emellertid rätt att i stället taga försäkring i sådant för ändamålet bildat ömsesidigt försäkringsbolag, som omnämnes i lagens 4 §.

Skadas arbetare till följd av olycksfall i arbetet, skall — om olycksfallet medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan — på grund av försäkringen under vissa förutsättningar till honom i ersättning utgivas sjukpenning, som vid förlust av arbetsförmågan utgår med visst belopp per dag, bestämt i förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst (hel sjukpenning) och vid nedsättning av arbetsförmågan med det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen (6 § första stycket 1) b)). Högsta sjukpenning är 5 kronor 50 öre, som utbetalas, om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till eller överstiger 2,835 kronor. Medför olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, under längre eller kortare tid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, skall utgivas livränta med belopp, som står i visst närmare angivet förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst (6 § första stycket 2) a)). På ansökan av den skadade äger försäkringsrådet, när synnerliga skäl därtill äro för handen, besluta, att i stället för livränta eller del därav till den skadade skall utgivas ett kapital för en gång, till belopp motsvarande högst livräntans eller livräntedelens kapitalvärde enligt gällande beräkningsgrunder.

Har olycksfallet medfört arbetarens död, skall i ersättning utgivas begravningshjälp (7 § första stycket a)) med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock lägst 100 kronor, samt livräntor (7 § första stycket b)) till efterlevande — änka eller änklings barn och adoptivbarn, som ej fyllt sexton år, samt fader, moder, adoptivfader och adoptivmoder, därest de för sitt uppehälle varit väsentligen beroende av den avlidnes arbete — beräknade på visst sätt i förhållande till den årliga arbetsförtjänsten.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten 3,000 kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger densamma 450 kronor, skall den beräknas till detta belopp (9 § fjärde stycket).

Enligt 35 § tredje stycket får avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i lagen stadgas — med vissa undantag beträffande riksförsäkringsanstalten — icke avslutas av anstalten eller bolag, som avses i 4 §.

En redogörelse för vissa *tidigare bestämmelser angående krigsförsäkring* har lämnats å sid. 7—10 i propositionen. Denna redogörelse innehåller närmare upplysningar rörande de åtgärder, som av statsmakterna i vårt land

vidtagits för att bereda befäl och manskap å fartyg samt eventuellt deras efterlevande ersättning för skada till följd av olycksfall, förorsakade av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig.

Vidare hava å sid. 10—11 i propositionen lämnats vissa uppgifter rörande *krigsförsäkringslagstiftningen i grannländerna*.

Utskottet tillåter sig att hänvisa till dessa redogörelser.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 december 1936 har Sveriges redareförening hemställt, att till prövning måtte upptagas spörsmålet om lagstiftning rörande krigsförsäkring av de ombord anställda vid fart på spanska hamnar.

Sedermera hava i skrivelser den 20 februari 1937 av redareföreningen, Sveriges fartygsbefälsförening och svenska maskinbefälsförbundet samt den 24 mars 1937 av redareföreningen, svenska sjöfolksförbundet, svenska stewartsföreningen och Sveriges radiotelegrafistförening framställningar gjorts, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att få till stånd en lag om krigsförsäkring, vilken lag emellertid avsågs skola gälla icke allenast under det pågående spanska inbördeskriget utan även eljest, då förhållandena därtill kunde föranleda.

Vid de båda sistnämnda skrivelserna hava fogats avskrifter av två särskilda mellan redareföreningen, å ena sidan, samt övriga nämnda organisationer, å andra sidan, upprättade avtal angående krigsförsäkring av ombordanställda. Avtalen finnas återgivna å sid. 36—38 i propositionen.

Enär — som förut nämnts — riksförsäkringsanstalten (med vissa undantag) eller bolag, som avses i 4 § olycksfallsförsäkringslagen, jämlikt 35 § samma lag icke får avsluta avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i lagen stadgas, kan försäkring, som avser de genom de nyss omförmälda avtalen bestämda ersättningarna, i den mån de äro större än ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen, ej meddelas av riksförsäkringsanstalten eller de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen.

För övertagande av försäkring avseende de genom avtalen bestämda ersättningarna hava vissa svenska olycksfallsförsäkringsbolag bildat en särskild sammanslutning, benämnd svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring år 1937. Poolen övertager även ansvaret för ersättning enligt bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete i fråga om olycksfall, som föranletts av krigsförhållandena.

I skrivelserna den 20 februari och den 24 mars 1937 har hemställts, att bestämmelserna i den lag angående krigsförsäkring, om vars utfärdande framställning gjorts, måtte grundas å föreskrifterna i nyss omförmälda avtal.

Över de tre nämnda skrivelserna hava utlåtanden avgivits av vissa myndigheter, varefter inom socialdepartementet på grundval av handlingarna i ärendet upprättats ett lagutkast. Sedan detta varit föremål för remissbehandling, har detsamma överarbetats inom departementet.

Den i propositionen föreslagna lagstiftningen, som avser obligatorisk försäkring för olycksfall i visst slags arbete, har så utformats, att vissa särskilda regler givas rörande högre ersättningar vid krigsförsäkring än de enligt allmänna olycksfallsförsäkringslagen utgående. Därutöver föreskrives allenast, att sistnämnda lags bestämmelser i övrigt utan undantag skola gälla. Vad nu anförts har direkt blivit utsagt i 1 §. I denna paragraf hava därutöver vissa erforderliga stadganden av grundläggande natur intagits. Sålunda har föreskrivits, att de särskilda reglerna skola gälla inom område och under tid, som Konungen äger bestämma. I paragrafen har vidare föreskrivits, att stadgandena skola hava avseende å alla å svenskt fartyg tjänstgörande personer, som enligt 1916 års lag äro försäkrade för skada till följd av olycksfall i arbetet. Undantag har dock gjorts i fråga om personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg. Föreskrift härom har intagits i 8 §. Särskilda bestämmelser rörande beräkning av den årliga arbetsförtjänsten för bestämmande av sjukpenning eller livränta hava givits i 2 §. Sålunda har den i 1916 års lag i sådant hänseende stadgade minimigränsen höjts från 450 till 2,900 kronor, medan maximigränsen höjts från 3,000 till 4,800 kronor. I 3 § har i tabellform angivits storleken av sjukpenning vid olika inkomstbelopp. Lägsta angivna inkomstbelopp har med hänsyn till bestämmelserna i 2 § upptagits till 2,900 kronor. Den övre inkomstgränsen för en sjukpenning av 5 kronor 50 öre — som enligt 1916 års lag utgår vid en årsinkomst av 2,835 kronor eller därutöver — har i tabellen i förevarande paragraf, med iakttagande av att intervallen beträffande inkomstbelopp enligt gällande lag är 270 kronor, bestämts till 3,105 kronor. I tabellen äro intervallerna i fråga om inkomstbelopp jämväl i övrigt 270 kronor. Beträffande sjukpenningens belopp äro intervallerna liksom i 1916 års lag 50 öre. Högsta sjukpenning, 9 kronor, utgår, då årsinkomsten uppgår till eller överstiger 4,725 kronor. Enligt 4 § skola i vissa fall, utöver livränta, utgå vissa engångsbelopp. Detta gäller, om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel samt denna förlust eller nedsättning kan antagas bliva för framtiden bestående. Sådant engångsbelopp bestämmes, om den skadade var befälhavare, styrman eller maskinbefäl, till ett belopp, motsvarande ett års lön, beräknad till tolv gånger den kontanta månadslön, som den skadade åtnjöt vid tiden för olycksfallet, dock lägst femtusen och högst niotusen kronor, och eljest till ett belopp av fyratusenåttahundra kronor samt vid nedsättning av arbetsförmågan till det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen. Undergår, sedan dylik ersättning blivit bestämd, den skadades tillstånd väsentlig försämring, må jämkning i ersättningen äga rum. I 5 § stadgas, att om olycksfallet medfört döden, till den avlidnes efterlevande skall, utöver livränta, utgivas ett belopp motsvarande det, som enligt 4 § skall utgå vid förlust av arbetsförmågan. Därvid skall dock avdragas dels begravningshjälp, som utgives jämlikt 7 § första stycket a) lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock vad som må hava utgivits jämlikt 4 §. I 5 § lämnas vidare föreskrifter om vilka som i den

föreliggande lagens mening äro att anse såsom efterlevande samt om fördelningen av ersättning, varom i 5 § sägs. Enligt 6 § är arbetsgivare pliktig att till den försäkringsinrättning, i vilken hos honom anställda äro försäkrade jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, erlægga det tillägg till tidigare bestämd försäkringsavgift, som må föranledas av tillämpningen av den nu föreslagna lagen. I 7 § medgives, att försäkring enligt krigsförsäkringslagen må meddelas jämväl för olycksfall utom arbete. Enligt 8 § skola bestämmelserna i lagen, såsom redan i det föregående anmärkts, ej avse personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg. De skola ej heller äga tillämpning i fråga om skada, som kan uppkomma därav att Sverige råkat i krig. Lagen är avsedd att träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling. Vidare har föreslagits bl. a. sådan ändring av 35 § i 1916 års lag, att riksförsäkringsanstalten och bolag, som avses i 4 § av sistnämnda lag, erhålla rätt att meddela försäkring enligt den föreslagna lagen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i den allmänna motiveringen till propositionen anfört bl. a. följande:

De sjömän, som begiva sig ut till av krig berörda områden, synas — — — med visst fog kunna räkna med att samhället självt tillser, att, om en olycka skulle inträffa, skälig högre ersättning under alla förhållanden är dem tillförsäkrad. Häremot kan visserligen invändas, att samhället icke annat än i undantagsfall bör för en särskild grupp arbetare giva bestämmelser om olycksfallsersättning, vilka avvika från de i den allmänna olycksfallsförsäkringslagen meddelade. Ett sådant undantagsförhållande synes mig emellertid föreligga beträffande nu ifrågavarande slags arbetare, vilka fullgöra sina tjänsteåligganden i farvatten, som på grund av krig eller krigsfara äro för sjöfarten osäkra. Det är nämligen ett samhällsintresse av stor vikt, att samfärdseln över haven till och från vårt land under alla förhållanden upprätthålles i så stor utsträckning som möjligt. I våra grannländer Danmark och Norge hava också nyligen lagbestämmelser antagits, enligt vilka vissa högre ersättningsbelopp utgå till sjömän vid olycksfall i arbete, som förorsakas av krigshändelser. Med hänsyn till det anförda har jag ansett mig böra föreslå införande i svensk rätt av lagbestämmelser angående obligatorisk krigsförsäkring för olycksfall i arbete av ombord å fartyg tjänstgörande personer.

Det synes mig lämpligt, att — liksom i Danmark och Norge — den nya lagstiftningen icke inskränkes till att avse allenast det nu förevarande krigsförhållandet utan erhåller allmängiltig karaktär. — — — Undantag torde dock böra göras i fråga om skada, som kan uppkomma därav att vårt land råkat i krig.

Beträffande sättet för anordnandet av obligatorisk olycksfallsförsäkring för krigsrisk säger det sig självt, att reglerna härom böra utformas i nära anslutning till allmänna olycksfallsförsäkringslagen. Den nya lagstiftningen kan därvid genomföras antingen i form av särskild lag, upptagande vissa speciella bestämmelser men i övrigt hänvisande till 1916 års lag, eller på sådant sätt, att till vissa paragrafer i sistnämnda lag göras tillägg, som innehålla nyss omförmälda speciella bestämmelser. Vid valet mellan dessa två alternativ har det först angivna synt mig lämpligast, varför jag låtit utarbeta förslag till särskild lag i ämnet.

I enlighet med vad i ärendet föreslagits synes den nya lagen böra erhålla

karaktär av fullmaktslag. Enligt densamma bör sålunda Konungen äga bestämma inom vilket område och under vilken tid olycksfall skall inträffa för att stadgandena i lagen skola tillämpas. — — —

Utskottet.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, har de ombord å fartyg anställda genom överenskommelser mellan Sveriges redareförening och de anställdas organisationer tillförsäkrats förhöjda ersättningar att utgå vid olycksfall, förorsakade av krigshändelser vid fart inom områden, som beröras av det nu pågående spanska inbördeskriget. I de i ärendet till Kungl. Maj:t ingivna framställningarna har påyrkats införande av allmän-giltiga lagbestämmelser om förhöjd ersättning vid olycksfall, som förorsakats av krigsförhållanden. En lagstiftning av sistnämnda innebörd har redan antagits i Danmark och Norge.

Även enligt utskottets mening böra statsmakterna endast undantagsvis för en särskild grupp av arbetstagare meddela speciella bestämmelser om olycksfallsersättning. Omständigheterna i de fall, om vilka nu är fråga, synas emellertid utskottet vara av sådan säregen beskaffenhet, att vissa undantagsregler för dem torde vara väl motiverade. Härför talar givetvis hänsynen till sjöfolket, som trots de genom pågående eller hotande krig betydligt ökade riskerna skall färdas till sjöss inom därav berörda områden. Ett ytterligare skäl för dylika undantagsregler utgör det allmänna intresset av att samfärdseln över haven till och från vårt land under alla förhållanden upprätthålles i så stor utsträckning som möjligt. Utskottet finner sig sålunda böra tillstyrka en lagstiftning i ämnet, utformad enligt de i propositionen angivna riktlinjerna. Emellertid vill utskottet i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att vid bestämmandet av de tillägg till tidigare bestämda försäkringsavgifter, som må föranledas av tillämpningen av denna lag, hänsyn tages till premiesättningen på den internationella försäkringsmarknaden.

Utskottet övergår härnäst till att under de olika paragraferna verkställa detaljgranskning av ifrågavarande lagförslag. I den mån de särskilda bestämmelserna icke i det följande beröras, hava de av utskottet lämnats utan erinran.

4 §.

Enligt de mellan redareföreningen och de ombordanställdas organisationer ingångna avtalen skall i anledning av olycksfall, utöver livränta, utgå ett engångsbelopp. Om den skadade varit befälhavare, styrman eller maskinbefäl, skall beloppet vid förlust av arbetsförmågan motsvara en årslön, därvid denna beräknas på grundval av den vid olyckstillfället för envar gällande kontanta månadslönen enligt grundtarifferna i gällande kollektivavtal mellan redareföreningen och befälsorganisationerna. Beloppet skall dock uppgå till lägst 5,000 kronor och högst 9,000 kronor. Till övriga ombord anställda skall vid förlust av arbetsförmågan utgå 4,800 kronor. Vid nedsättning av arbetsförmågan utgår det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen.

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit att, om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört för framtiden bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, till befälhavare, styrman eller maskinbefäl skulle utgivas ett belopp motsvarande vid förlust av arbetsförmågan ett års lön, beräknad till tolv gånger den kontanta månadslön, som den skadade åtnjutit vid tiden för olycksfallet, dock lägst 5,000 och högst 9,000 kronor, och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen, samt till övriga ombord anställda vid förlust av arbetsförmågan ett belopp av 4,800 kronor och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen.

Departementschefen har beträffande förevarande paragraf anfört bl. a.:

Enligt 4 § skall utöver livränta utgå ett engångsbelopp. Bestämmelser om dylikt engångsbelopp, till sin karaktär väsentligen annorlunda beskaffat än livränta, finnas i de föreliggande avtalen. Motsvarighet härtill förekommer också i de danska och norska lagarna i ämnet. De regler rörande beloppets storlek, vilka föreslagits av riksförsäkringsanstalten och vilka i huvudsak överensstämmer med de i avtalen upptagna, har jag ansett lämpliga. Då det här är fråga om utbetalning av ett engångsbelopp, lär det vara nödvändigt, att, så snart av olycksfallet förorsakad sjukdom upphört, ett avgörande träffas rörande storleken av nyssnämnda belopp. — — — För det fall att, sedan ersättning enligt denna paragraf blivit bestämd genom beslut av försäkringsinrättningen, den skadades tillstånd undergår väsentlig försämring i förhållande till vad som vid beslutets fattande antagits, synas emellertid reglerna om jämkning av ersättning böra tillämpas. — — — Återbetalning skall däremot givetvis icke ifrågakomma, i vilken grad den skadades tillstånd än förbättrats.

På grund av nu ifrågavarande ersättningsbeloppets karaktär av engångsersättning anser jag anledning icke föreligga att genom lagstadgande medgiva den skadade möjlighet till beloppets utbytande mot årlig livränta.

Av vad ovan anförts framgår, att storleken av de engångsbelopp, som förutsättas skola utgå till befälspersoner vid krigsolycksfall, i det föreliggande lagförslaget bestämts på annat sätt än i ovannämnda avtal mellan redareföreningen och befälsorganisationerna. Enligt avtalet skall beräkningen av engångsbeloppen ske på grundval av den enligt grundtarifferna i gällande kollektivavtal bestämda kontanta månadslönen. Avfattningen av 4 § första stycket i lagförslaget, som i denna del grundas på riksförsäkringsanstaltens förslag, torde däremot föranleda till att vid beräkningen av engångsbeloppens storlek hänsyn bör tagas även till de tillägg till grundlönen, som enligt kollektivavtalen i vissa fall utgå. Det torde ur flera synpunkter vara olämpligt att i lagtexten inskriva regler för nyssnämnda beräkning, vilka hänföra sig till bestämmelserna i ett kollektivavtal. Utskottet har icke kunnat undgå att beakta de svårigheter, som skulle uppstå, därest giltighetstiden för ett kollektivavtal utlöpte utan att nytt sådant träffats. Samma svårigheter skulle föreligga i fråga om parter, som stode utanför de avtalslutande organisationerna. Enligt utskottets mening får betydelsen av den föreliggande skiljaktigheten ej överskattas. Genom att i lagen angivits maximum och minimum

Utskottet.

för engångsbeloppets storlek kan skiljaktigheten för övrigt förefinnas endast inom den sålunda angivna ramen. Utskottet har för sin del ansett sig böra lämna Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende utan erinran.

Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot bestämmelserna i den nu behandlade paragrafen.

5 §.

Departementschefen har vid remissen till lagrådet rörande engångsbelopp, som avses i denna paragraf, anført bl. a.:

Enligt min mening bör beloppet tillfalla den avlidnes närmaste efterlevande, till vilka jag räknar make, barn, som äger rätt till arv efter den avlidne, och adoptivbarn jämte deras avkomlingar samt föräldrar och adoptivföräldrar. Om annan efterlevande av nyssnämnda kategorier än make ej finnes, skall beloppet tillfalla maken. Finnas andra efterlevande, synes mig maken böra erhålla halva beloppet. Mellan övriga efterlevande bör enligt min mening fördelning ske enligt vanliga arvsregler. Då med efterlevande icke avses andra än i det föregående särskilt uppräknade, få syskon icke någon del i belopp, varom här är fråga. — — —

Därest engångsbelopp, som avses i 5 §, skall utgå, synes begravningshjälp, som skall utgivas jämlikt 7 § första stycket a) lagen om försäkring för olycksfall i arbete, icke samtidigt böra ifrågakomma. I anledning härav har, oaktat de till begravningshjälp och engångsersättning berättigade personkategorierna icke äro fullständigt desamma, stadgats, att från engångsbelopp enligt 5 § i förevarande lag skall avdragas sådan begravningshjälp.

Enär engångsbelopp, varom nu är fråga, synes böra utgå i varje fall, då orsakssammanhang föreligger mellan olycksfallet och döden och sålunda oberoende av tidpunkten för dödsfallet, samt engångsersättning jämlikt 4 § under mellantiden kan hava utbetalats, synes vidare — på sätt försäkringsrådet framhållit — föreskrift böra meddelas, att i sådant fall avdrag från ersättning enligt 5 § skall ske med ersättningsbelopp, som utgått enligt 4 §.

Vid lagrådets behandling av föreliggande förslag har *en ledamot av lagrådet med instämmande av två andra* angående 5 § yttrat bl. a. följande:

Att finna en enkel och lätt tillämpad princip, som under alla förhållanden möjliggör en tillfredsställande fördelning av beloppet, torde icke låta sig göra. Då beloppet icke ingått i den avlidnes bo och fyller en speciell uppgift, nämligen att, i den mån det låter sig göra genom ekonomisk kompensation, lindra förlusten, kan någon direkt ledning icke heller lämnas av reglerna för arvsdelning eller av bestämmelserna om tilldelning av livränta. Ersättningens särskilda uppgift synes emellertid anvisa en sådan fördelning, att beloppet åtminstone huvudsakligen tillfaller den eller dem, som förlusten får antagas ekonomiskt sett drabba hårdast.

Med hänsyn till det sagda och vad av departementschefen anförts synas starka skäl tala för den lösning som i förslaget träffats rörande fördelning mellan make och barn. För det fall åter att endast make och föräldrar leva efter, synes förslaget icke tillräckligt hava tillgodosett makens — i regel änkas — intresse. I flertalet dylika fall lärer änkan i ekonomiskt avseende genom mannens död drabbas ojämförligt hårdare än dennes föräldrar. De fall då mannen i någon väsentlig mån underhåller sina föräldrar, sedan han bildat egen familj, torde icke vara särdeles talrika, och där så skett kan det stöd föräldrarna haft av hans inkomst näppeligen jämföras med det som

kommit hustrun till del. Med hänsyn till bestämmelserna om tilldelande av livränta måste de ekonomiska följderna av dödsfallet mindre ofta för föräldrarna bliva av samma genomgripande betydelse som för hustrun. En regel, som ger hustrun företräde framför föräldrarna, synes därför bättre tillgodose vad som genomsnittligt kan antagas vara av förhållandena påkallat. I samma riktning leder även den uppfattning som kommit till uttryck i arvsreglerna. Den i 5 § avsedda engångsersättningen är nämligen endast en utbyggnad av den ersättning som föreskrives i 4 §, och ett enligt sistnämnda paragraf utgående ersättningsbelopp går till fördelning direkt enligt arvsreglerna. De omständigheter, under vilka beloppen enligt de båda paragraferna tänkas utgå, torde icke vara så olikartade att de kunna motivera en alltför stor skillnad i reglerna för deras fördelning.

Med stöd av det anförda hemställer jag att fördelningsreglerna i andra stycket jämkas så, att då de efterlevande utgöras av make och föräldrar, make erhåller hela beloppet eller i varje fall en större del därav än föräldrarna.

Vid anmälan av lagrådets utlåtande i statsrådet har *departementschefen* anfört:

Vid fastställandet av regler rörande fördelning av ifrågavarande belopp synes mig hänsyn böra tagas icke enbart till ekonomiska behovssynpunkter. Om de efterlevande utgöras av make och föräldrar, anser jag, att jämväl föräldrarna böra erhålla visst »ideellt skadestånd» för den förlust de lidit. Annan fördelning än hälften till make och hälften till föräldrarna synes mig därvid icke lämpligen kunna komma i fråga. Med hänsyn till det sålunda anförda finner jag den av tre ledamöter av lagrådet gjorda hemställan icke böra föranleda till ändring i det upprättade förslaget till lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.

I förevarande sammanhang må erinras om bestämmelserna i 2 kapitlet *lagen om arv*, vilka innebära bl. a., att om arvlätare är gift och ej lämnar efter sig bröstarvinge, kvarlåtenskapen tillfaller maken. Lever vid makens död den först avlidnes fader, moder, syskon eller syskons avkomling, äga de, som då äro närmast till arv efter den först avlidne, i regel taga hälften av efterlevande makens bo.

På sätt tre av lagrådets ledamöter framhållit torde det icke låta sig göra att finna en enkel och lätt tillämpad princip, som under alla förhållanden möjliggör en tillfredsställande fördelning av det belopp, varom i förevarande paragraf är fråga. Detta gäller i synnerhet det fall, att endast make och föräldrar leva efter. Å ena sidan tala starka skäl för att make i sådant fall skall erhålla hela beloppet eller åtminstone en större del därav än föräldrarna. Till stöd härför kan bl. a. åberopas den uppfattning, som kommit till uttryck i gällande lagbestämmelser om makes arvsrätt. De förbättringar, som på senare år vidtagits i fråga om folkpensioneringen, torde vidare hava bidragit till att göra barns försörjningsplikt mot sina föräldrar mindre aktuell än tidigare varit fallet. Till stöd för den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen, kan å andra sidan anföras, att hänsyn icke bör tagas enbart till ekonomiska behovssynpunkter. Såsom *departementschefen* yttrat, torde ifrågavarande ersättning i viss mån hava karaktären av ett »ideellt skadestånd», av vilket även föräldrarna böra erhålla del.

Utskottet.

Enligt utskottets mening tala övertvägande skäl för den uppfattning rörande fördelningen av ifrågavarande belopp, som företräts av departementschefen. Vad utskottet under 4 § uttalat äger motsvarande tillämpning på ersättning, som här avses. Utskottet har ej heller i övrigt något att erinra mot stadgandena i förevarande paragraf.

II. Förslag till ändring av 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, föranledd av riks försäkringsanstaltens skrivelse den 5 april 1937.

35 § tredje, fjärde och femte styckena i 1916 års olycksfallsförsäkringslag lyda på följande sätt:

Avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i lagen stadgas må ej avslutas av riks försäkringsanstalten eller bolag, som i 4 § avses, dock att utan hinder härav riks försäkringsanstalten må, enligt vad där- om särskilt är stadgat, sluta avtal om livränta åt barn utom äktenskap och om livförsäkring i samband med egnahemslån samt meddela olycksfallsförsäkring för fiskare ävensom, enligt Konungens bestämmande, övertaga utgivande av livränta, som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten.

Vad i 234 och 237 §§ i lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse sägs om inländskt försäkringsbolag skall, där Konungen för visst fall så bestämmer, i fråga om övertagande av försäkringar av livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete och denna lag i tillämpliga delar gälla jämväl riks försäkringsanstalten, och skall administrationsbo, som i 231 § i lagen om försäkringsrörelse omförmäles, omfatta jämväl livräntor, som varda fastställda under administrationstiden, i följd varav fordringsrätt, varom i sista stycket av sistnämnda paragraf sägs, skall omfatta jämväl kapitalvärdet av sådana livräntor, ökat med en tjugondel av samma värde.

Har anstalten i enlighet med vad nu sagts övertagit ansvaret för utgivande av livränta, skall anstalten inträda i samtliga de rättigheter och skyldigheter, som i avseende å ersättnings bestämmande och utgivande i förhållande till livräntetagaren tillkommit det bolag, från vilket försäkringen av livräntan övertagits.

I propositionen har å sid. 31—33 lämnats en närmare redogörelse för dessa bestämmelsers tillkomst, till vilken redogörelse utskottet får hänvisa.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 april 1937 har riks försäkringsanstalten anført bl. a., att anstalten för sin del funne starka skäl tala för att anstalten, som redan övertagit den visst olycksfallsförsäkringsbolag, vilket trätt i likvidation, åvilande skyldigheten att utgiva livränta, jämväl övertog dess förpliktelser i övrigt enligt 1901 års lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete och 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Emellertid syntes anstalten på grund av bestämmelserna i tredje stycket av 35 § olycksfallsförsäkringslagen vara förhindrad därtill. Även i andra fall än det föreliggande syntes det vara önskvärt, att anstalten kunde övertaga ifrågavarande slag av förpliktelser, t. ex. då arbetsgivare, som stått självrisk, trädde i likvidation

utan samband med konkurs. Riksförsäkringsanstalten har i anslutning härtill föreslagit, att 35 § tredje stycket måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Avtal — — — ävensom, enligt Konungens bestämmande övertaga bestämmande och utgivande av ersättning, som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten.»

Försäkringsrådet och försäkringsinspektionen hava förklarat sig icke hava något att erinra mot den av riksförsäkringsanstalten föreslagna lagändringen.

Departementschefen har i propositionen uttalat, att han av riksförsäkringsanstaltens skrivelse funnit det framgå, att starka skäl talade för att anstalten skulle äga möjlighet att — dock allenast med Konungens begivande — övertaga bestämmande och utgivande av även annan ersättning än livränta, som på grund av olycksfall skulle utgivas av annan än anstalten. Den redogörelse för gällande lag och omständigheterna vid dess tillkomst, som lämnats i propositionen utvisade enligt departementschefens mening, att anstalten för närvarande icke torde äga sådan möjlighet. Departementschefen tillstyrkte därför, att erforderlig ändring av lagen vidtoges. Bestämmelser härutinnan hade upptagits i det förslag till lag angående ändring av 35 § olycksfallsförsäkringslagen, som upprättats i samband med förslaget till lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.

Utskottet har intet att erinra mot den föreslagna lagändringen i nu ifrågasvarande del.

Utskottet.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa, att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 28 maj 1937.

På andra lagutskottets vägnar:

SIGFRID HANSSON.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson, Linder, P. Sandström, Hagman, Sam Larsson, Nordborg, Olof Carlsson** och *Holstenson*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Hage, Olovson,* Pettersson* i Hällbacken, *Molander, Sandström* i Sollefteå och *Gardell* samt fröken *Andersson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *P. Sandström, Holstenson, Hage* och *Gardell*, vilka under åberopande av de skäl, som anförts av lagrådets majoritet, hemställt, att 5 § andra stycket i utskottets förslag måtte erhålla följande lydelse:

»Med efterlevande — — — halva beloppet maken; dock att, om jämte make allenast föräldrar eller adoptivföräldrar leva efter, tre fjärdedelar av beloppet skola tillfalla maken. Belopp, som — — — arvfallen egendom.»

2) av herr *Nordborg*.